

Muhasebe Manipülasyonları: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki Kreditörlerin Algılamaları*

Güliden KADOOĞLU AYDIN**

İbrahim Halil EKŞİ***

ÖZET

Muhasebe manipülasyonları, özellikle son yıllarda kamuoyunu oldukça meşgul etmiştir. Manipülasyonların doğrudan ve dolaylı olarak etkilediği birçok taraf bulunmaktadır. Söz konusu taraflardan en önemlisi bankalardır. Bu çalışmada, mevduat bankalarında ticari kredi yetkilisi olarak çalışanların, muhasebe manipülasyonlarına bakış açıları ölçülmeye çalışılmıştır. Bu amaçla oluşturulan anket, Güneydoğu bölgesindeki 9 şehirde bulunan mevduat bankalarının ticari kredi biriminde çalışan 218 personele uygulanmıştır. Yöntem olarak iki değişkenli gruplar için t-testive Mann Whitney testi, ikiden fazla değişken için Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Analizler sonucunda, kredi yetkililerince önemli olarak kabul edilen hesap kalemleri ve kredi yetkililerince manipülasyona yatkın olan kalemler belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Manipülasyon, mevduat bankaları, anova, kruskalwallis.

JEL Sınıflandırması: M41, G18, B26.

Accounting Manipulations: The Perception of Creditors on Southeastern Anatolia Region

ABSTRACT

Accounting manipulations, especially in recent years, has kept the public busy. There are many parties that directly or indirectly affect manipulations. The most important of these parties are banks. In this study, the perspectives of those working as commercial loan officers in deposit banks are examined. The questionnaire was applied to 218 personnel working in the commercial credit unit of the deposit banks in 9 cities in the Southeast region.

As a method, for the groups with two variables, t-test and Mann Whitney test are used, Univariate Variance (ANOVA) Analysis and Kruskal Wallis tests are used for more than two variables. It was tried to determine that their patriots are meaningless. The items which are considered to be important by the credit authorities and the items which are prone to manipulation by the credit authorities have been determined from the analysis results.

Keywords: Manipulation, deposit banks, anova, kruskalwallis.

Jel Classification: M41, G18, B26.

Makale Gönderim Tarihi: 03.02.2019

Makale Kabul Tarihi: 06.05.2019

Makale Türü: Araştırma Makalesi

* Bu Makale Güliden Kadooğlu Aydın'ın Doktora Tezinden Türetilmiştir.

** Dr., gkadooglu@gmail.com, Orcid ID: 0000-0003-4214-5673.

*** Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ieksi@gaziantep.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-0239-3253.

1. GİRİŞ

Muhasebe uygulamaları, muhasebe standartları ve ilkelerindeki bazı boşluklar veya eksiklikler nedeniyle bazı esnek uygulamalara sahiptir. Bu uygulamaların yanında bazı işletme yöneticileri, finansal piyasalardaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan muhasebe konusundaki yenilikler, uygun standartların olmaması ve hazırlanmasındaki gecikmeler gibi faktörlerle finansal bilgileri manipüle etmek için bir takım yollara başvurumaktadırlar. Söz konusu manipülasyonlar, firmaların mali tablolarını değerlendiren başta kredi kurumları olmak üzere çoğu kesimi direkt olarak ilgilendirmektedir. Makro açıdan bakılacak olursa, manipülasyonların en temel etkisi firmaların mali tablolarına olan güvensizlik ve buna bağlı olarak ortaya çıkabilecek sonuçlardır. Buradan hareketle, bu çalışmada, firmaların mali tabloları ile firmalara kredi kullandıran ticari bankaların mali tablo manipülasyonlarına bakış açıları analiz edilmeye çalışılmıştır. Mali tablolarda manipülasyon algısı, kredi kullanacak firmalara farklı şekillerde yansımaktadır.

Literatürde konu ile yapılmış sınırlı çalışmalardan yararlanılarak oluşturulan ölçek, Güneydoğu Anadolu bölgesinde faaliyet gösteren ticari banka çalışanlarına uygulanmıştır. Araştırma bulguları, bankaların konuya bakış açılarını ortaya koyarak, uygulamacılara katkı ve öneri sağlayabilecek niteliktedir.

Çalışma girişölümünün ardından, muhasebe manipülasyonları ile ilgili teorik kısım, yapılan çalışmalar ve uygulama bölümü şeklinde planlanmıştır.

2. MUHASEBE MANİPÜLASYONLARI, NEDENLERİ VE ÇEŞİTLERİ

Finansal bilgi kullanıcılarını yanıltmak amacıyla hazırlanmış, muhasebe kayıt ve işlemlerinde bilinçli olarak meydana getirilen düzensizliklere, muhasebe manipülasyonu denilmektedir. Bu uygulamaların asıl hedefi işletmenin durumunun olduğundan başka şekilde gösterilmek istenmesidir (Bayırlı, 2006: 37). Manipülasyon, birilerini veya bir şeyleri kendi çıkar ve avantajlarına göre çoğu zaman adil veya dürüst olmayan yollarla kontrol etmek anlamına da gelmektedir. Manipülasyon birinin fikirlerine, isteklerine ya da duygularına direkt olarak etkide bulunmaktadır. Bu açıdan manipülasyon yanıltan ve kendi çıkarlarını gözetken tarafın bir faaliyeti olarak tanımlanabilmektedir (Coons ve Weber, 2014: 10). Demir ve Bahadır (2007) muhasebe manipülasyonlarını, yatırımcıların hisse senetlerini satın almaları için yöneticilerin, yatırımcıların zihinlerinde iyimser bir “kar beklentisi” oluşturması olarak tanımlamışlardır.

Yatırımcıların yanıltma, aldatma veya dolandırma şeklinde ifade edilebilecek fiilleri içeren manipülasyon faaliyetleri, yatırımcıların piyasalara olan güvenine zarar verici ve piyasa etkinliğini yitkici etkide bulunmaktadırlar (Benabou ve Laoque, 1992: 929).

Muhasebe bilgilerinin manipüle edilmesiyle ilgili özellikle yerli literatür incelendiğinde, muhasebe manipülasyonlarının genellikle işletmelerin dönem karını arttırmaya yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bazı uygulamalar dönem karını azaltarak dönem karı üzerinden ödenecek vergi tutarının azaltılmasını amaçlamaktadır. Böylece bazı işletmeler finansal tablolarını manipüle ederek, mümkün olan en az vergiyi ödemeye çalışmaktadır (Akaytay, 2010: 27).

Manipülasyonunun başlıca nedenleri arasında firmaların zayıf yönetim yapıları, firma ortaklık yapısı, firma yönetimi üzerinde oluşturulan baskı, yetersiz denetim, tahakkuk esasının sağladığı esneklik ve muhasebe sisteminde değerlendirme kavramının subjektif oluşu yer almaktadır.

Muhasebe manipülasyonları farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki, genellikle giderlerin kaydedilmesinin ertelenmesi veya farklı şekillerde gerçekleştirilmesi şeklinde yapılan gider manipülasyonlarıdır (Yörük ve Doğan, 2009: 55). Diğer bir manipülasyon şekli ise henüz oluşmamış/fiktif gelir veya tahakkuk etmemiş/gerçekleşmemiş gelirlerini muhasebeleştirerek (konsinye satışlar gibi) dönem karını amaçlarına uygun bir şekilde değiştirdiği gelir manipülasyonlarıdır (Demir ve Bahadır, 2007: 106).

3. LİTERATÜR

Banka çalışanlarının muhasebe manipülasyonları ve manüplasyonabakış açılarıyla ilgili olarak yurt içi ve yurt dışı literatürde bulunan çalışmalardan bazıları şunlardır:

Şahin (2010) çalışmasında, Ankara'daki kamu bankalarında çalışan personele anket uygulamıştır. Araştırmanın hipotezleri için faktör analizi, tek yönlü varyans analizi ve t-testi tekniği kullanılmıştır. Çalışmada KOBİ'lerin yapmış oldukları kayıt dışı işlemlerin kredibilitateyi etkilemede büyük önem taşıdığı, banka personellerinin mali açıdan iyi olan KOBİ'lerden teminat istedikleri, personellerin işletmelere ait evrakları vaktinde temin edemedikleri, KOBİ sahiplerinin ya da yöneticilerinin kredilendirme sürecinde kredi ve finans açısından eksikliklerinin süreci olumsuz etkiledikleri sonuçlarına ulaşmıştır.

Sanusi ve Izedonmi (2013) çalışmalarında, Nijerya ticari bankalarındaki merkez büro şubelerinin deneyimli personelinin, yaratıcı muhasebe uygulamaları konusundaki görüşleri üzerine ampirik bir araştırma yapmayı amaçlamışlardır. Hipotezler Z-testi ile istatistiksel olarak test edilmiştir. Çalışmada yaratıcı muhasebe uygulamalarının Nijerya'daki ticari bankaların sıkıntıları üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ve bunun da dolaylı olarak muhasebe bilgi kullanıcılarını olumsuz yönde etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Atalar (2013) çalışmasında, banka personellerinin muhasebe manipülasyonları ile ilgili risk algılarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu amaçla, Türkiye'de faaliyet gösteren bir bankanın finansal analiz ve kredi tahsis birimlerinde çalışan 209 personeline anket çalışması düzenlemiştir. Yapılan çalışmada t-testi ve ANOVA analizleri yapılmıştır. Çalışmada muhasebe manipülasyonu tekniklerinin banka risk haritasına etki derecesi belirlenmiş olup, çalışanların manipülasyonlara karşı olan algılarının yüksek düzeyde olduğu, manipülasyonların banka risk yapısını ve dolayısıyla risk haritasını olumsuz yönde etkileyebildiği ve manipülasyonlara karşı alınacak önlemlerle risk oluşumunun önlenilebileceği sonucuna ulaşmıştır.

Ijeoma (2014) çalışmasında, Nijerya bankacılık sektöründe manipülasyon (yaratıcı muhasebe) uygulamasının arkasındaki nedenleri incelemekve sektörde yaratıcı muhasebe uygulamalarını engelleyebilecek tedbirler almak için öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ki-Kare ve Kruskal-Wallis testler ile yapılan analiz sonucunda, Nijerya bankacılık sektöründe yaratıcı muhasebe uygulamalarının ana nedeninin vergiye maruz kalmayı azaltmak için işletme maliyetlerini şişirmek olduğunu ortaya koymuştur. Yaratıcı muhasebenin Nijerya'daki

banka sıkıntısı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ve etkili önlemlerin Nijerya bankacılık endüstrisinde yaratıcı muhasebe pratiğini engelleyebileceği gözlemlenmiştir.

Demir ve Aslan (2015) çalışmalarında, ticari kredi yetkililerinin finansal tablo manipülasyon uygulamaları hakkındaki düşüncelerinin neler olduğunu ortaya koymak; bu bağlamda finansal tablolardaki hangi hesapların manipülasyona daha yatkın olduğunu ve hangi hesapların işletmenin kredi değerliliğini olumlu etkilediğini belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla Sivas ilinde faaliyet gösteren 71 kişiden oluşan banka personellerine anket uygulanmıştır. Çalışmada frekans analizi, farklılık testleri (t testi ve ANOVA) ve Tukey HSD testi kullanılmıştır ve işletmenin kredi değerliliğinde, seçilmiş 16 hesap içinde “satışlar”, “sermaye” ve “ticari borçlar” hesapları çok önemli; manipülasyona yatkınlık bakımından “ortaklara borçlar” ve “ortaklardan alacaklar” hesapları çok yatkın hesaplar olarak saptanmıştır. Yine araştırma sonucunda kredi yetkililerinin finansal tablolarda manipülasyon yapıldığı konusunda genel olarak kararsız kaldıkları ve işletmelere kredi kullandırırken sadece mali tabloları değil aynı zamanda nicel olmayan faktörleri de göz önünde bulundurdıkları bulgularına da ulaşmışlardır.

Bhasin (2016) çalışmasında, banka çalışanlarının, dolandırıcılıklara, finansal manipülasyonlara karşı farkındalık düzeyini ölçmek ve görüşlerini belirlemek amacıyla Hindistan'da faaliyet gösteren banka çalışanlarına anket uygulamıştır. Çalışmada, istihdamın zayıf olduğu ve etkili çalışan eğitiminin yetersizliği, personelin aşırı iş yükü, zayıf iç kontrol sistemleri ve banka müdürleri, memurlar ve diğer çalışanlar arasında uyumsuzluklar nedeniyle farkındalık düzeyinin düşük çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Akpanuko ve Umoren (2016) çalışmalarında, yaratıcı muhasebe uygulamalarının işletmelerin başarısızlıklarında ne ölçüde etkisi olduğunu belirlemek amacıyla Nijerya dışında ana şirketleri olan bankalardaki muhasebeciye anket uygulamışlardır. Regresyon ve korelasyon analizleri tekniğinin kullanıldığı çalışmada, yaratıcı muhasebe kavramının manipülasyonu örtmek için kullanılan bir kavram olduğu; firma faaliyetlerinin haksız raporlanmasına% 90 oranında etkisi olduğu; uygulamaların halkı, potansiyel yatırımcıları ve hissedarları aldatmaya yönelik ve işletme başarısızlık oranını artırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Dalabih (2017) çalışmasında, Ürdün bankacılık sektöründeki manipülasyon (yaratıcı muhasebe) pratiğini açıklamak amacıyla, t-testini kullandığı çalışmada, yaratıcı muhasebe uygulaması ile Ürdün ticari bankalarının kârlılığı ve büyüklüğü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Aygün ve Toptan (2018) çalışmalarında, bankaların ticari kredi yetkililerinin finansal tablo manipülasyonlarına yönelik bakış açılarını ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu amaçla Trabzon ve Rize il merkezlerinde faaliyet gösteren ticari ve katılım bankalarında görev yapan 252 ticari kredi yetkilisine anket uygulanmıştır. Çalışmada, parametrik olmayan hipotez testlerinden Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testleri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, işletmelerin finansal tablo kalemlerinden “Ortaklardan Alacaklar” ve “Ortaklara Borçlar” kalemlerinin manipülasyona çok yatkın; “Mali Borçlar”, “Sermaye”, “Ticari Borçlar” ve “Gider Kalemleri”nin işletmenin kredibilitesi açısından çok önemli olduğu tespit edilmiştir.

4. UYGULAMA

4.1. Ölçek ve Örneklem

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde faaliyet gösteren mevduat bankalarının ticari kredi servisi yetkililerine uygulanacak anketle; katılımcıların demografik özellikleri ve demografik özelliklerine yönelik sorular olan katılımcıların; yaş, eğitim düzeyleri, çalıştıkları bankanın sahiplik yapısı ve mesleki deneyim sürelerine göre finansal tablolarda yer alan seçilmiş hesap kalemlerine ait görüşlerinde farklılık olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Evrende yer alan yetkililerin toplam sayısına ulaşmak mümkün olmadığından, GAP bölgesinde faaliyette bulunan 498 banka şubesi esas alınarak 218 kişilik bir hedef kitle belirlenmiştir. Özellikle ilçelerden ziyade il merkezlerindeki banka şubeleri ile anketler doldurulmuştur. Bunun nedeni birçok ilçede ticari kredi biriminin olmayışı, bunun yerine tarım kredisi veren birimlerin var oluşudur. Yüz yüze görüşme tekniği ve tabakalı örneklem tekniği ile anketler doldurtulmuştur. Bu süreç yaklaşık 3 ay (temmuz-ağustos-eylül 2018) sürmüş ve deneklere ulaşım başarı ile sonuçlanmıştır. Katılım bankaları, çalışma prensiplerinin farklılığı nedeniyle araştırma kapsamına dahil edilmemiştir.

Anket formu, Demir ve Aslan(2015) ile Atalar(2013) tarafından çalışmalarında kullandıkları ölçeklerin tarafımızdan revize edilmesiyle oluşturulmuştur. Hazırlanan ölçek, 5 farklı bölümden ve toplamda 63 soru/ifadeden meydana gelmektedir. Anket çalışmasının ilk bölümü; kredi yetkililerinin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 7 soruyu; ikinci bölüm, kredi yetkililerin bakış açısıyla finansal tablolarda yer alan ve seçilmiş olan 16 hesap kaleminin kredi değerliliğinde önem derecelerini belirlemek amaçlı 16 ifadeyi; üçüncü bölüm, kredi yetkililerin finansal bilgi/muhasebe manipülasyonlarına yönelik ifadelerle ilişkin katılım düzeyini belirlemeye yönelik 19 ifadeyi; dördüncü bölüm ise finansal tablolarda yer alan seçilmiş hesap kalemlerinin manipülasyona yatkınlık derecesini ölçen 16 ifadeyi kapsamaktadır. Beşinci bölümde de kredi değerlendirme sürecinde en fazla karşılaşılan manipülasyon tekniğini bulmaya yönelik 5 adet soru yer almaktadır.

4.2. Normallik Testi

Ankette yer alan ifadelerden kategorisi 4 ve üstü olan soru/ifadeler ve likert ölçekli soru/ifadeler normallik testine dahil edilmiş ve bunlar sürekli (numerik) değişken olarak kabul edilmiştir. İlk olarak Kolmogorov ve Simirnov testine bakılmış olup bu değerlerin $<0,05$ olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuçlardan sonra verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini gözlemleyebilmek için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır ve bu değerlerin önemliliğine bakılan 16 hesap kalemlerinden; -Ticari Alacaklar, -Ortaklardan Alacaklar, -Stoklar, -Mali Borçlar, -Ticari Borçlar, -Sermaye, -Dönem Karı ve -Satışlar hesap kalemlerinin normal dağılım göstermediği sonucu elde edilmiştir.

4.3. Yöntem

Çalışmada iki değişkenli gruplar için normal dağılım gösteren kalemlere “t testi” analizi yapılmış normal dağılım göstermeyen kalemlere de “Mann Whitney U” testi yapılmıştır. İki denekten fazla değişken için normal dağılım gösteren kalemlere Tek Önlü Varyans Analizi (ANOVA), normal dağılım göstermeyen kalemlere ise Kruskal-Wallis uygulanmıştır. ANOVA ve Kruskal-Wallis testleri ile seçilmiş 16 hesap kalemlerinin hangilerinin anlamlı

hangilerinin anlamsız olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. “Gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur” hipotezi significant (P) değeri 0,01 ve 0,05 anlamlılık düzeyinde olan kalemler için anlamlı olarak bulunmuş ve ona göre değerlendirme yapılmıştır. Daha sonra da varyans analizi ile ortaya konulan farklılık/farklılıkların hangi grup/gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla Post Hoc testlerinden “tukey” ve “tamhane” testleri uygulanarak anlamlı çıkan kalemler belirlenip yorumlanmıştır. Literatürde yapılan çalışmalarda da (Şahin, 2010; Atalar, 2013; Demir ve Aslan, 2015; Dalabih, 2017) benzer şekilde Anova ve t-testinin, (Aygün ve Toptan, 2018) Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testinin uygulandığı gözlemlenmiştir.

Çalışmada banka personellerinin demografik özellikleri ile seçilmiş 16 hesap kaleminin kredideğerlerinde önemlilik derecelerinde karşılaştırmalar yapılmış ve analize tabi tutulmuştur. Bunun için oluşturulan temel hipotezler aşağıdaki gibidir;

H1: Kredi yetkililerinin demografik farklılıkları, seçilmiş hesap kalemlerine verdikleri önem seviyelerine bakış açılarında farklılığa neden olmaktadır,

H2: Kredi yetkililerinin demografik farklılıkları, manipülasyona yatkın olan kalemlere bakış açılarında farklılığa neden olmaktadır.

Çalışmada kullanılmış olan anket formu için yapılan güvenilirlik analiz sonucu Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı 0,868 olarak tespit edilmiştir. Bu değer güvenilirlik bakımından iyi olarak yorumlanmaktadır (Kalaycı, 2014; 405).

5. ANALİZ BULGULARI

5.1. Katılımcıların Genel İstatistikleri

Araştırmaya katılanların demografik özelliklerini tanımlayan istatistikler, anketin ilk bölümünde yer alan 7 soruyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kredi yetkililerinin demografik özelliklerine bakıldığında katılımcıların yarısından fazlasının (%66.5) erkek, 40 yaş ve altı (%83.9), üniversite eğitimi almış (yaklaşık %95) ve bankacılık tecrübelerinin 10 yıl ve üzeri (%55) olduğu gözlemlenmiştir.

Katılımcıların çalıştıkları bankalara ilişkin tanımlayıcı istatistiklere bakıldığında ise, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%63,3) yerli-özel bankada çalıştıkları; katılımcıların çalıştıkları banka yaşı bakımından çoğunluğun (%66,5) kuruluş tarihi eski bankalarda çalıştıkları; yine katılımcıların çoğunluğunun (%87.2) aktif büyüklüğü bakımından 201 milyon TL ve üzeri bankalarda çalıştıkları gözlemlenmiştir.

5.2. T testi ve Mann Whitney U Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde banka personellerinin demografik özellikleri ile seçilmiş 16 hesap kaleminin önemli olduğunu tespit edebilmek için normal dağılım gösteren kalemlerle T testi, normal dağılım göstermeyen kalemlerle de Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

Kadın ve erkeklerin cinsiyetlerine göre seçilmiş hesap kalemlerine verdikleri önem seviyesi karşılaştırması için yapılan “t testi” ve “Mann-Whitney U testi” sonrasında kadın ve erkek çalışanların hesap kalemlerine verdikleri önem seviyeleri birbirinden farklı olmadığı

sonucu elde edilmiştir. Dolayısıyla hipoteze göre elde edilen bulgular hipotezin reddedilmesi gerektiği sonucunu vermektedir.

İkinci kısımda ise, banka personellerinin demografik özellikleri ile seçilmiş 16 hesap kaleminin manipülasyona yatkın olan kalemlerin derecesinin analizi yapılmıştır. Kadın ve erkek katılımcıların cinsiyetleri açısından seçilmiş hesap kalemlerinin manipülasyona yatkınlık dereceleri ile ilgili düşüncelerini test etmek için yapılan yapılan “t testi” sonrasında kadın ve erkek çalışanlar açısından hiçbir hesap kalemi için anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir. Dolayısıyla hipoteze göre elde edilen bulgular hipotezin reddedilmesi gerektiği sonucunu vermektedir.

5.3. Varyans Analizi Bulguları

Çalışmada yöntem kısmında verilen hipotezleri doğrulayabilmek için varyans analizi (Anova) ve tukey testi sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

Kredi yetkililerinin yaş ortalamalarına göre finansal tablolardan seçilmiş 16 hesap kalemlerinden normal dağılım gösterenler arasında anlamlı farkın olup olmadığını test edebilmek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Testi, normal dağılım göstermeyenler arasında anlamlı farkın olup olmadığını test edebilmek içinse Kruskal-Wallis testi ve Post Hoc Testler kullanılmıştır. Leneve testi sonuçlarına göre varyansların homojen olmadığı gruplarda Tamhane, varyansların homojen olduğu gruplarda da Tukey testi yapılmış olup anlamlı olan kalemler tablo 1’de elde edilmiştir.

Tablo 1.Kredi Yetkililerinin Yaş Gruplarına Göre (Normal Dağılım Gösteren) Hesap Kalemlerinin Önemlilik Dereceleri Arasındaki Farklılığın Analizi

HESAP KALEMLERİ		N	P	Tukey-Tamhane sonucu
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	Gruplar Arasında	3	0,00*	21-30 yaş – 31-40 yaş ve 31-40 yaş – 41 ve üzeri yaş arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
AVANSLAR (ALINAN- VERİLEN)	Gruplar Arasında	3	0,041**	21-30 yaş – 31-40 yaş arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		

* 0,01’de anlamlı farklılığı ifade etmektedir

** 0,05’de anlamlı farklılığı ifade etmektedir

Tablo 1’e göre banka çalışanlarının yaş gruplarına göre hesap kalemlerine verdikleri önem düzeylerini belirleyebilmek için yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre; anlamlı olan kalemler sırası ile “Birikmiş Amortismanlar” ve “Avanslar” kalemleridir.

Normal dağılım göstermeyen hesap kalemlerine yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 2. Yetkililerinin Yaş Gruplarına Göre (Normal Dağılım Göstermeyen) Hesap Kalemlerine Verdikleri Önem Düzeyinin Analizi

	TİCARİ ALACAKLAR	ORTAKLARDAN ALACAKLAR	MALİ BORÇLAR	TİCARİ BORÇLAR	SERMAYE	DÖNEM KARI	SATIŞLAR
Ki Kare	12,623	7,967	24,629	8,129	18,592	6,409	12,384
Sd	2	2	2	2	2	2	2
P	,002*	,019**	,000*	,017**	,000*	,041**	,002*

* 0,01'de anlamlı farklılığı ifade etmektedir.

** 0,05'de anlamlı farklılığı ifade etmektedir.

Tablo 2'e göre Ki-Kare değeri anlamlı çıktığı için yaş grupları arasında ticari alacaklar, ortaklardan alacaklar, mali borçlar, ticari borçlar, sermaye, dönem karı ve satışlar hesap kalemleri arasında anlamlı farklılık vardır.

Tablolardaki diğer hesap kalemleri ise önem değerinden de anlaşılacağı gibi anlamsız sonuç vermektedir. Önem değeri belirlenen anlamlılık düzeylerinden 16 hesap kaleminin 9'unda anlamlı farklılık tespit edildiğinden hipotez kısmen kabul edilmektedir.

Kredi yetkililerinin yaş ortalamalarına göre finansal tablolardan seçilmiş 16 hesap kalemi arasından kredi kullanırken hangi kalemlerin yetkililere göre manipülasyona daha yatkın olduğunu ölçebilmek için yapılan ANOVA testi ve tukey testi sonuçları tablo 3'te elde edilmiştir.

Tablo 3. Kredi Yetkililerinin Yaş Ortalamalarına Göre Seçilmiş Hesap Kalemlerinde Manipülasyona Yatkınlık Derecesinin Analizi

HESAP KALEMLERİ		N	P	Tukey-Tamhane sonucu
ORTAKLARDAN ALACAKLAR	Gruplar Arasında	3	0,034**	21-30 yaş – 31-40 yaş arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	Gruplar Arasında	3	0,027**	21-30 yaş – 31-40 yaş ve 21-30 yaş – 41 ve üzeri yaş arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
GİDER KALEMLERİ	Gruplar Arasında	3	0,005*	31-40 yaş – 41 ve üzeri yaş arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		

* 0,01'de anlamlı farklılığı ifade etmektedir

** 0,05'de anlamlı farklılığı ifade etmektedir

Tablo 3'e göre banka çalışanlarının yaş ortalamaları açısından yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre; significant (P) değeri anlamlı olan kalemler "Gider Kalemleri", "Ödenecek Vergi ve Fonlar" ve "Ortaklardan Alacaklar" kalemlerdir. P değeri belirlenen anlamlılık

düzeylerinden çoğunluk olarak büyük olduğundan fark yoktur, dolayısıyla hipotez kısmen red edilmiştir.

Kredi yetkililerinin eğitim düzeylerine göre finansal tablolardan seçilmiş 16 hesap kalemlerinden normal dağılım gösterenler arasında anlamlı farkın olup olmadığını test edebilmek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Testi ve Post Hoc Testler, normal dağılım göstermeyenler arasında anlamlı farkın olup olmadığını test edebilmek içinse Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Leneve testi sonuçlarına göre varyansların homojen olmadığı gruplarda Tamhane, varyansların homojen olduğu gruplarda da Tukey testi yapılmış olup sonuçları tablo4’de de edilmiştir.

Tablo 4. Kredi Yetkililerinin Eğitim Düzeylerine Göre Seçilmiş (Normal Dağılım Gösteren) Hesap Kalemlerinde Önemlilik Derecesinin Analizi

HESAP KALEMLERİ		N	P	Tukey-Tamhane sonucu
ORTAKLARA BORÇLAR	Gruplar Arası	3	0,040**	Lisans-lisansüstü eğitim seviyelerinde anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	Gruplar Arası	3	0,013**	Lise –önlisans, lisans-önlisans ve lise-lisansüstü eğitim seviyelerinde anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		
GİDER KALEMLERİ	Gruplar Arası	3	0,017**	Lise- önlisans, önlisans-lisans ve önlisans-lisansüstü eğitim seviyelerinde anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		

** 0,05’de farklılığı ifade etmektedir

Tablo 4’e göre banka çalışanlarının eğitim düzeyleri açısından yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre; anlamlılık açısından (P) değeri anlamlı olan kalemler “ortaklara borçlar”, “ödenecek vergi ve fonlar” ve “gider kalemleri” kalemlerdir.

Normal dağılım göstermeyen hesap kalemlerine yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. Kredi Yetkililerinin Eğitim Düzeylerine Göre Normal Dağılım Göstermeyen Hesap Kalemlerinin Önemlilik Dereceleri Arasındaki Farklılığın Analizi

	TİCARİ ALACAKLAR	ORTAKLARDAN ALACAKLAR	STOKLAR	MALİ BORÇLAR	TİCARİ BORÇLAR	DÖNEM KARI
Ki-Kare Değeri	11,619	12,190	9,432	15,122	8,715	8,602
Sd	3	3	3	3	3	3
P	,009*	,007*	,024**	,002*	,033**	,035**

* 0,01’de anlamlı farklılığı ifade etmektedir.

** 0,05’de anlamlı farklılığı ifade etmektedir.

Ki-Kare değeri anlamlı çıktığından eğitim düzeyleri arasında ticari alacaklar, ortaklardan alacaklar, stoklar, mali borçlar, ticari borçlar ve dönem karı hesap kalemleri arasında anlamlı farklılık vardır. Önem değeri belirlenen anlamlılık düzeylerinden 16 hesap kaleminin 9’unda anlamlı farklılık tespit edildiğinden hipotez kısmen kabul edilmektedir.

Kredi yetkililerinin eğitim düzeylerine göre finansal tablolardan seçilmiş 16 hesap kalemi arasından hangi kalemlerin yetkililere göre manipülasyona daha yatkın olduğunu ölçebilmek için yapılan ANOVA testi ve tukey testi sonuçları tablo 6’da elde edilmiştir.

Tablo 6. Kredi Yetkililerinin Eğitim Düzeylerine Göre Seçilmiş Hesap Kalemlerinde Manipülasyona Yatkınlık Derecesinin Analizi

HESAP KALEMLERİ		Df	P	Tukey sonucu
HAZIR DEĞERLER	Gruplar Arası	3	0,018**	Lise-önlisans, lise-lisans ve lise-lisansüstü eğitim seviyelerinde anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	Gruplar Arası	3	0,042**	Lisans-lisansüstü eğitim seviyelerinde anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	Gruplar Arası	3	0,035**	Lise-lisansüstü eğitim seviyelerinde anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		
SERMAYE	Gruplar Arası	3	0,025**	Lise-lisans, Lise-lisansüstü eğitim seviyelerinde anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		
YEDEKLER	Gruplar Arası	3	0,038**	Lise-lisans eğitim seviyelerinde anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		

** 0,05’de anlamlı farklılığı ifade etmektedir

Tablo 6’a göre banka çalışanlarının eğitim düzeyleri açısından yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre; significant (P) değeri anlamlı olan kalemler “Hazır Değerler”, “Birikmiş Amortismanlar”, “Ödenecek Vergi ve Fonlar”, “Sermaye”, “Yedekler” hesap kalemleridir. P değeri belirlenen anlamlılık düzeylerinden çoğunluk olarak büyük olduğundan fark yoktur ve dolayısıyla hipotez kısmen red edilmektedir.

Kredi yetkililerinin çalıştıkları bankanın sahiplik durumuna göre finansal tablolardan seçilmiş 16 hesap kalemlerinden normal dağılım gösterenler arasında anlamlı farkın olup olmadığını test edebilmek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Testi ve Post Hock Testler, normal dağılım göstermeyenler arasında anlamlı farkın olup olmadığını test edebilmek içinse Kruskal- Wallis testi kullanılmıştır. Leneve testi sonuçlarına göre varyansların homojen olmadığı gruplarda Tamhane, varyansların homojen olduğu gruplarda da Tukey testi yapılmış olup sonuçları tablo7’de elde edilmiştir.

Tablo 7. Kredi Yetkililerinin Çalıştıkları Bankanın Sahiplik Durumuna Göre (Normal Dağılım Gösteren) Seçilmiş Hesap Kalemlerinin Önemlilik Derecelerinin Farklılık Analizi

HESAP KALEMLERİ		N	P	Tukeyve Tamhanesonucu
HAZIR DEĞERLER	Gruplar Arası	3	0,001*	Yerli özel-kamu ve yabancı-kamu bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	Gruplar Arası	3	0,037**	Yerli özel-kamu ve yabancı-kamu bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		
ORTAKLARA BORÇLAR	Gruplar Arası	3	0,00*	Yerli özel-yabancı, yerli özel-kamu, yerli özel-katılım ve
	Gruplar içinde	215		

	Toplam	218		yabancı-kamu bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	Gruplar Arası	3	0,012**	Yerli özel-yabancı bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		
YEDEKLER	Gruplar Arası	3	0,002*	Yerli özel-kamu ve yabancı-kamu bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		
GİDER KALEMLERİ	Gruplar Arası	3	0,001*	Yerli özel-yabancı ve yerli özel-kamu bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		

* 0,01'de anlamlı farklılığı ifade etmektedir

** 0,05'de anlamlı farklılığı ifade etmektedir

Tablo 7'e göre banka çalışanlarının çalıştıkları bankanın sahiplik durumuna göre seçilmiş kalemlerin anlamlılık düzeylerinin ANOVA analizi sonuçlarına göre; P değeri sırası ile "Ortaklara Borçlar, Hazır Değerler" ve "Gider Kalemleri", "Yedekler", "Ödenecek Vergi ve Fonlar" ve "Birikmiş Amortismanlar" kalemlerinde farklılık elde edilmiştir.

Normal dağılım göstermeyen hesap kalemlerine yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 8. Kredi Yetkililerinin Çalıştıkları Bankanın Sahiplik Durumuna Göre (Normal Dağılım Göstermeyen) Seçilmiş Hesap Kalemlerinin Önemlilik Derecelerinin Farklılık Analizi

	STOKLAR	TİCARİ BORÇLAR	SERMAYE	SATIŞLAR
Ki Kare	31,842	9,557	9,149	7,829
Sd	3	3	3	3
P	,000*	,023**	,027**	,050**

* 0,01'de anlamlı farklılığı ifade etmektedir.

** 0,05'de anlamlı farklılığı ifade etmektedir.

Tablo 8'e göre Ki-Kare değeri anlamlı çıktığından eğitim seviyeleri arasında stoklar, ticari borçlar, sermaye ve satışlar hesap kalemleri arasında anlamlı farklılık vardır.

Önem değeri belirlenen anlamlılık düzeylerinden 16 hesap kaleminin 10'u anlamlı farklılık tespit edildiğinden hipotez kabul edilmektedir.

Kredi yetkililerinin çalıştıkları bankanın sahiplik durumuna göre finansal tablolardan seçilmiş 16 hesap kalemi arasından hangi kalemlerin yetkililere göre manipülasyona daha yatkın olduğunu ölçebilmek için yapılan ANOVA testi ve tukey testi sonuçları tablo 9'da elde edilmiştir.

Tablo 9. Kredi Yetkililerinin Çalıştıkları Bankanın Sahiplik Durumuna Göre Seçilmiş Hesap Kalemlerinde Manipülasyona Yatkinlik Seviyesinin Analizi

		N	P	Tukey sonucu
HAZIR DEĞERLER	Gruplar Arasında	3	0,001*	Yerli özel-yabancı ve yerli özel-kamu bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
TİCARİ ALACAKLAR	Gruplar Arasında	3	0,000*	Yerli özel-yabancı, yerli özel-kamu ve yerli özel- katılım bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
ORTAKLARDAN ALACAKLAR	Gruplar Arasında	3	0,000*	Yerli özel-yabancı ve yerli özel-kamu bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
STOKLAR	Gruplar Arasında	3	0,000*	Yerli özel-yabancı, yerli özel-kamu ve yerli özel-katılım bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
MADDİ DURAN VARLIKLAR	Gruplar Arasında	3	0,000*	Yerli özel-yabancı, yerli özel-kamu ve yerli özel-katılım bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
AVANSLAR (VERİLEN-ALINAN)	Gruplar Arasında	3	0,000*	Yerli özel-yabancı, yerli özel-kamu ve yerli özel-katılım bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
TİCARİ BORÇLAR	Gruplar Arasında	3	0,000*	Yerli özel-yabancı ve yerli özel-kamu bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
ORTAKLARA BORÇLAR	Gruplar Arasında	3	0,024**	Yerli özel- kamu bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	Gruplar Arasında	3	0,006*	Yerli özel-yabancı ve yerli özel-kamu bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
SERMAYE	Gruplar Arasında	3	0,000*	Yerli özel-yabancı ve yerli özel-kamu bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
YEDEKLER	Gruplar Arasında	3	0,000*	Yerli özel-yabancı, yerli özel-kamu ve yerli özel-katılım bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
SATIŞLAR	Gruplar Arasında	3	0,048**	Yerli özel-yabancı bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
GİDER KALEMLERİ	Gruplar Arasında	3	0,000*	Yerli özel-kamu, yerli özel-katılım ve yabancı-katılım bankaları arasında anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		

* 0,01'de anlamlı farklılığı ifade etmektedir

** 0,05'de anlamlı farklılığı ifade etmektedir

Tablo 9'a göre banka çalışanlarının çalıştıkları bankanın sahiplik durumuna göre seçilmiş kalemlerin manipülasyon yatkinlik seviyesinin ANOVA analizi sonuçlarına göre; "Ticari Alacaklar", "Ortaklardan Alacaklar", "Stoklar", "Maddi Duran Varlıklar", "Avanslar", "Ticari Borçlar", "Sermaye", "Yedekler", "Gider Kalemleri", "Hazır Değerler", "Ödenecek Vergi ve Fonlar", "Ortaklara Borçlar" ve "Satışlar" kalemleri anlamlı olarak tespit edilmiştir. Dolayısı ile P değeri belirlenen anlamlılık düzeylerinden çoğunluk olarak küçük olduğundan fark bulunmuştur ve hipotez kısmen kabul edilmektedir.

Kredi yetkililerinin mesleki deneyim sürelerine göre finansal tablolardan seçilmiş 16 hesap kalemlerinden normal dağılım gösterenler arasında anlamlı farkın olup olmadığını test edebilmek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Testi ve Post Hock Testler, normal dağılım göstermeyenler arasında anlamlı farkın olup olmadığını test edebilmek içinse Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Leneve testi sonuçlarına göre varyansların homojen olmadığı gruplarda Tamhane, varyansların homojen olduğu gruplarda da Tukey testi yapılmış olup sonuçları tablo10’da elde edilmiştir.

Tablo 10. Kredi Yetkililerinin Mesleki Deneyim Sürelerine Göre (Normal Dağılım Gösteren) Seçilmiş Hesap Kalemlerinin Önemlilik Derecelerinin Farklılık Analizi

HESAP KALEMLERİ		N	P	Tukeyve Tanhane Sonucu
HAZIR DEĞERLER	Gruplar Arası	3	0,005*	0-1 – 6-10, 0-1 – 11-15 ve 0-1 - 16 yıl üzeri sürelerde anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		
ORTAKLARA BORÇLAR	Gruplar Arası	3	0,017**	6-10 – 16 yıl ve üzeri sürelerde anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	Gruplar Arası	3	0,003*	6-10 – 16 yıl ve üzeri sürelerde anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		
YEDEKLER	Gruplar Arası	3	0,003*	6-10 – 16 yıl ve üzeri ve 11-15 – 16 ve üzeri sürelerde anlamlı farklılık vardır
	Gruplar içinde	215		
	Toplam	218		

* 0,01’de anlamlı farklılığı ifade etmektedir

** 0,05’de anlamlı farklılığı ifade etmektedir

Tablo 10’a göre mesleki deneyim sürelerine göre anlamlı farkın olup olmadığını test etmek için yapılan ANOVA testi sonuçları şu şekilde saptanmıştır; kredi yetkililerinin mesleki deneyim açısından kredi değerliliğinde işletme açısından önemli olan kalemler anlamlılık düzeyi “Ödenecek Vergi ve Fonlar” ve “Yedekler”, “Hazır Değerler”, “Ortaklara Borçlar” kalemlerinde anlamlı bir farklılığa sahip oldukları sonuçları elde edilmiştir.

Normal dağılım göstermeyen hesap kalemlerine yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 11. Kredi Yetkililerinin Mesleki Deneyim Sürelerine Göre (Normal Dağılım Göstermeyen) Seçilmiş Hesap Kalemlerinin Önemlilik Derecelerinin Farklılık Analizi

	TİCARİ ALACAKLAR	ORTAKLARDAN ALACAKLAR	MALİ BORÇLAR	TİCARİ BORÇLAR	SERMAYE	DÖNEM KARI	SATIŞLAR
Ki Kare	9,002	17,611	26,150	8,592	11,823	10,326	10,672
Sd	3	3	3	3	3	3	3
P	,029**	,001*	,000*	,035**	,008*	,016**	,014**

* 0,01’de anlamlı farklılığı ifade etmektedir.

** 0,05’de anlamlı farklılığı ifade etmektedir.

Tablo 11’e göre Ki-Kare değeri anlamlı çıktığından eğitim seviyeleri arasında ticari alacaklar, ortaklardan alacaklar, mali borçlar, ticari borçlar, sermaye, dönem karı ve satışlar hesap kalemleri arasında anlamlı farklılık vardır.

Önem değeri belirlenen anlamlılık düzeylerinden 16 hesap kaleminin 11'inde anlamlı farklılık tespit edildiğinden hipotez kısmen kabul edilmektedir.

Kredi yetkililerinin mesleki deneyim sürelerine göre finansal tablolardan seçilmiş 16 hesap kalemi arasından hangi kalemlerin yetkililere göre manipülasyona daha yatkın olduğunu ölçebilmek için yapılan ANOVA testi ve tukey testi sonuçları tablo12'de elde edilmiştir.

Tablo 12. Kredi Yetkililerinin Mesleki Deneyim Sürelerine Göre Seçilmiş Hesap Kalemlerinde Manipülasyona Yatkınlık Seviyesinin Analizi

Hesap Kalemleri		N	P	Tukey sonuçları
MALİ BORÇLAR	Gruplar Arasında	3	0,002*	0-1 – 11-15 ve 0-1 – 16 yıl ve üzeri sürelerde anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		
TİCARİ BORÇLAR	Gruplar Arasında	3	0,042**	0-1 – 16 yıl ve üzeri sürelerde anlamlı farklılık vardır
	Gruplar İçinde	215		
	Toplam	218		

* 0,01'de anlamlı farklılığı ifade etmektedir

** 0,05'de anlamlı farklılığı ifade etmektedir

Tablo 12' göre mesleki deneyim sürelerine göre anlamlı farkın olup olmadığını test etmek için yapılan ANOVA testi sonuçları şu şekilde saptanmıştır: Kredi yetkililerinin mesleki deneyim açısından kredi değerliliğinde manipülasyona yatkın olan kalemler “ Mali Borçlar” ve “Ticari Borçlar” kalemlerdir. P değeri belirlenen anlamlılık düzeylerinden çoğunluk olarak büyük olduğundan fark bulunmamıştır dolayısıyla hipotez red edilmektedir.

6. SONUÇ

Bankalar ekonomideki konumu açısından finansal sistemde oldukça önemli bir konuma sahip olması nedeniyle önemi gün be gün artmakta olan kurumlardır. Bankacılık, sektör olarak risklerle sürekli karşı karşıya olmalarından dolayı, riski önlemeye yönelik yönetimler açısından farklı politika uygulamalarına sahiptirler. Bankacılık sektörünün en çok riskle karşı karşıya kaldıkları aşama kredi talebi ile başlamaktadır. Talep aşamasında, kredi başvurusunda bulunanların iyi bir istihbaratının yapılması gerekmektedir. Kredi talebinde bulunan firmaları ele aldığımızda kredi riskinin neler olabileceğini kestirmek pek kolay değildir. Özellikle firmalar muhasebe sistemindeki esneklikler sebebiyle manipülasyon yapmakta çok zorlanmamakta ve ilgili tarafların da bunu algılaması pek kolay olmamaktadır.

Çalışmada muhasebede yapılan finansal bilgi manipülasyonları, bankalarda ticari kredi biriminde çalışan personellerin bakış açılarından ele alınarak, anket uygulaması yapılmıştır. Uygulama Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan mevduat bankalarının ticari kredi personellerine ulaşılarak 218 kişilik bir örneklem oluşturulmuştur. Banka kredi yetkililerinin oluşturduğu örneklem ile kredi değerlendirme sürecinde seçilmiş olan 16 hesap kalemi arasında hangilerinin önemli olduklarını ve hangi hesap kalemlerinin manipülasyona daha yatkın oldukları demografik özelliklere göre hangi hesap kalemlerinde anlamlı farklılık olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Analize geçmeden önce güvenilirlik analizi yapılmış ve anket bulguları güvenilir olarak tespit edilmiştir. Analiz kapsamında oluşturulan hipotezlerin test edilmesi için, literatüre uygun şekilde normal dağılım gösteren kalemler- testi ve ANOVA testi ile normal dağılım göstermeyen kalemler de Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Daha sonra, cinsiyet açısından algılardaki farklılığı ölçebilmek için t- testi ve Mann-Whitney U testi yapılmış ve kadın ve erkek çalışanların oluşturduğu iki grup arasında hesap kalemlerine verdikleri önem seviyeleri ve seçilmiş hesap kalemlerinin manipülasyona yatkınlıkları açısından birbirinden farklı olmadığı sonucu ile istatistiki olarak anlamlı sonuç vermediği tespit edilmiştir.

İkiden fazla değişkenler için ANOVA testi ve Kruskal Wallis testi ile seçilmiş 16 hesap kaleminin hangilerinin anlamlı hangilerinin anlamsız olduğu tespit edilmiş hangi grup/gruplar arasında anlamlı fark/farklılıklar olduğunutest etmek için ise Post Hock testleri uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre banka çalışanlarının yaş ortalamaları açısından yapılan analizlerin sonuçlarına göre kredi verme işlemlerinde önemli olan kalemler sırası ile “Birikmiş Amortismanlar”, “Mali Borçlar”, “Sermaye”, “Ticari Alacaklar”, “Satışlar”, “Ticari Borçlar”, “Ortaklardan Alacaklar” ve “Avanslar” olarak ortaya çıkmıştır. Banka çalışanlarının yaş ortalamaları açısından yapılan analiz sonuçlarına göre manipülasyona yatkın olan kalemler; “Gider Kalemleri”, “Ödenecek Vergi ve Fonlar” ve “Ortaklardan Alacaklar” olarak elde edilmiştir.

Banka çalışanlarının çalıştıkları bankanın sahiplik durumuna göre seçilmiş kalemlerin önemlilik derecesi; “Stoklar”, “Ortaklara Borçlar”, “Hazır Değerler”, “Gider Kalemleri”, “Yedekler”, “Ödenecek Vergi ve Fonlar”,.. “Ticari Borçlar”, “Mali Borçlar” ve “Birikmiş Amortismanlar” dır. Banka çalışanlarının çalıştıkları bankanın sahiplik durumuna göre seçilmiş kalemlerin manipülasyon yatkınlık seviyesinin yapılan analiz sonuçlarına göre sırası ile; “Ticari Alacaklar”, “Ortaklardan Alacaklar”, “Stoklar”, “Maddi Duran Varlıklar”, “Avanslar”, “Ticari Borçlar”, “Sermaye”, “Yedekler”, “Gider Kalemleri”, “Hazır Değerler”, “Ödenecek Vergi ve Fonlar”, “Ortaklara Borçlar” ve “Satışlar” kalemleri elde edilmiştir.

Kredi yetkililerinin mesleki deneyim sürelerine göre seçilmiş hesap kalemlerinde önemlilik derecesinin analizinde anlamlı farkın olup olmadığını test etmek için yapılan analiz sonucuna göre önemli olan kalemler “ Ticari Borçlar”, “Ortaklardan Alacaklar”, “Mali Borçlar”, “Ödenecek Vergi ve Fonlar”, “Yedekler”, “Hazır Değerler”, “Satışlar”, “Sermaye”, “Ortaklara Borçlar” ve “Ticari Borçlar” oldukları sonuçları elde edilmiştir. Kredi yetkililerinin mesleki deneyim açısından kredi değerliliğinde manipülasyona yatkın olan kalemler ise “ Mali Borçlar” ve “Ticari Borçlar” olarak elde edilmiştir.

Çalışma bulguları, özellikle kredi kullanacak firmalar açısından önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Bulgular, kredi kullanacak firmaların, bankaların hangi mali tablo kalemlerine nasıl yaklaştığını bilmesi bakımından önemlidir. Buna ek olarak, bankalar, finansal tabloları mümkünse uzun bir dönem için tedarik etmeli ve çok iyi bir şekilde incelemeli, yorumlamalı ve sonuca göre kredi kullandırmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akaytay, Ali (2010), “Bağımsız Denetimin Etkinliğini Arttırma Aracı Olarak Yapay Sinir Ağları: Analitik Bir İnceleme”, Sakarya Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya.
- Akpanuko, Essien-Umoren, Ntiedo J. (2016), “Theinfluence of creativeaccounting on thecredibility of accountingreports”, Journal of Financial Reportingand Accounting Vol. 16 No. 2, pp. 292-310.
- Al-DalabihFiras, Abdal (2017), “ThePractice of Creative Accounting on theJordanianBankingSector: A Case Study in theNorthernRegion”, Australian Academy of Accounting and Finance Review | Volume 3, Issue 3, July.
- Atalar, Metin (2013),“Bankalarda Ticari Risk Haritası ve Muhasebe Kökenli Risk Kaynaklarının Araştırılması”, Doktora Tezi, Sakarya, Sakarya Üniversitesi
- Aygün, Davut - Toptan, Merve (2018), “Banka Ticari Kredi Yetkililerinin Finansal Tablo Manipülasyonlarına Bakışı: Trabzon ve Rize İllerinde Bir Araştırma”, KAÜİİBFD 9(18), ss. 421-451.
- Benabou, Roland-Laraque, Guy (1992). “Using Privileged Information toManipulateMarkets, Insiders, GurusandCredibility”, TheQuarterlyJournal of Economics, 107(3), pp. 921-958.
- Bayırlı, Rıdvan (2006). “Yaratıcı Muhasebe Etik Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama”, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- BhasinMadan (2016), “Frauds in theBankingSector: Experience of a Developing Country”, AsianJournal of SocialSciencesand Management StudiesISSN: 2313-7401Vol. 3, No. 1, ss. 1-9, 2016.
- Coons, Christian -Weber, Michael (2014). “ManipulationTheoryandPractice”, Oxford UniversityPress, Birleşik Krallık.
- Demir, Mehmet - Aslan Özgür (2015), “Banka Ticari Kredi Yetkililerinin Bakış Açılılarıyla Finansal Tablo Manipülasyonları: Sivas İlinde Bir Araştırma”, BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Cilt: 9, Sayı: 1, 2015, ss. 47-81.
- Demir, Volkan - Bahadır, Oğuzhan (2007). “Muhasebe Manipülasyonu Yöntemler ve Teknikler”, Mali Çözüm Dergisi, 84, ss. 103-120.
- <http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/tr/Gosterim/Gelismis#>, (22.01.2019)
- Ijeoma, N. B., (2014) “TheEffect of Creative Accounting on theNigerianBankingIndustry”, International Journal of ManagerialStudiesandResearch (IJMSR) Volume 2, Issue 10, November, pp. 13-21 ISSN 2349-0330 (Print) & ISSN 2349-0349 (Online).
- Kalaycı, Şeref (2014), SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil yayınevi.

Sanusi, Beshiru -Izedonmi, Prince (2013), “Nigerian Commercial Banksand Creative Accounting Practices”, Journal of Mathematical Finance, Vol.4 No.2, Article ID:43031,pp. 75-83.

Şahin, Korcan (2010), “KOBİ'lereKredi Tesisi Aşamasında Banka Çalışanlarının Karşılaştığı Problemler ve Çözüm Önerileri”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bankacılık Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yörük, Nevin - Doğan, Ebubekir (2009),“Finansal Bilgi Manipülasyonu ve Finansal Bilgi Manipülasyonun Belirlenmesine Yönelik İMKB’de Bir Uygulama”, Ankara: Detay Yayıncılık.

